Két probléma az ellipszoidról.

G.Horváth Ákos

Department of Geometry, Mathematical Institute,
Budapest University of Technology and Economics (BME)

Szegedi Geometria Nap, Szegedi Tudományegyetem, Bolyai Intézet, 2017

Módosított Rytz szerkesztés

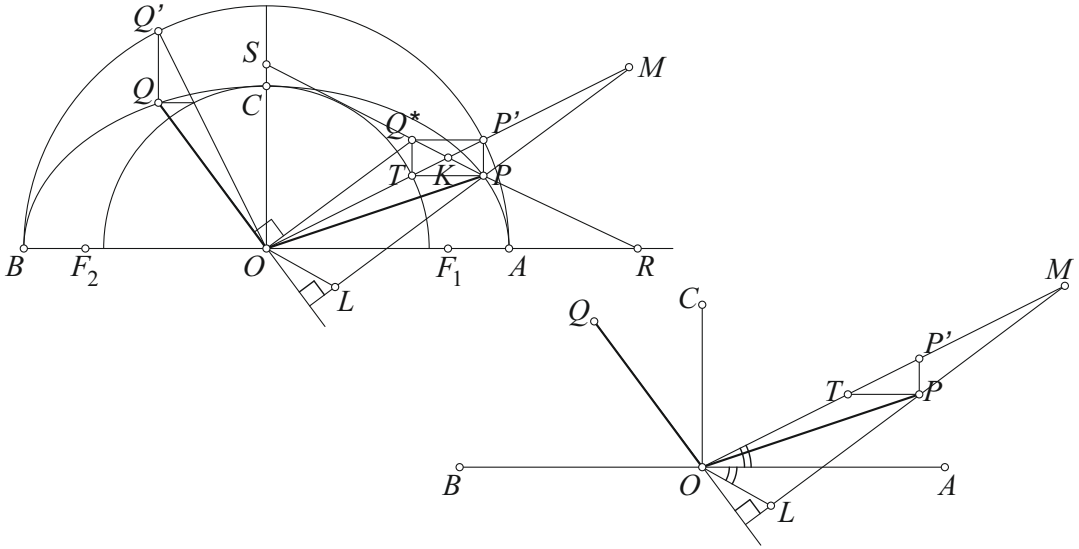

Chasles szerkesztése az n=3 esetben

- Szerkesszük meg két adott átmérő síkjának a metszetét az ellipszoiddal.

Chasles szerkesztése az n=3 esetben

- Szerkesszük meg két adott átmérő síkjának a metszetét az ellipszoiddal.
- Határozzuk meg a harmadik átmérő végpontjához tartozó duális konfokális másodrendű felület rendszer fokális kúpszeleteit.

Chasles szerkesztése az n=3 esetben

- Szerkesszük meg két adott átmérő síkjának a metszetét az ellipszoiddal.
- Határozzuk meg a harmadik átmérő végpontjához tartozó duális konfokális másodrendű felület rendszer fokális kúpszeleteit.
- Határozzuk meg az origó csúcsú fokális kúpok közös alkotóit (4 ilyen van), az alkotók által definiált 6 sík azon 3 metszésvonala, amik az alkotóktól különböznek adják a tengelyek irányát.

Chasles szerkesztése az n=3 esetben

- Szerkesszük meg két adott átmérő síkjának a metszetét az ellipszoiddal.
- Határozzuk meg a harmadik átmérő végpontjához tartozó duális konfokális másodrendű felület rendszer fokális kúpszeleteit.
- Határozzuk meg az origó csúcsú fokális kúpok közös alkotóit (4 ilyen van), az alkotók által definiált 6 sík azon 3 metszésvonala, amik az alkotóktól különböznek adják a tengelyek irányát.
- A harmadik átmérő végpontján keresztülfektetett, a fősíkokkal párhuzamos síkok, a közös alkotók valamelyikéből kimetszik a féltengelyek hosszait.

Kérdések Chasles szerkesztése kapcsán

- Mi a duális konfokális másodrendű felületrendszer?

Kérdések Chasles szerkesztése kapcsán

- Mi a duális konfokális másodrendű felületrendszer?
- Mi köze a síkmetszetnek a duális rendszer fokális kúpszeleteihez?

Kérdések Chasles szerkesztése kapcsán

- Mi a duális konfokális másodrendű felületrendszer?
- Mi köze a síkmetszetnek a duális rendszer fokális kúpszeleteihez?
- Miért lesznek a tekintett egyenesek az eredeti ellipszoid tengelyei?

Kérdések Chasles szerkesztése kapcsán

- Mi a duális konfokális másodrendű felületrendszer?
- Mi köze a síkmetszetnek a duális rendszer fokális kúpszeleteihez?
- Miért lesznek a tekintett egyenesek az eredeti ellipszoid tengelyei?
- Miért kapjuk így a tengelyek félhosszát?

Kérdések Chasles szerkesztése kapcsán

- Mi a duális konfokális másodrendű felületrendszer?
- Mi köze a síkmetszetnek a duális rendszer fokális kúpszeleteihez?
- Miért lesznek a tekintett egyenesek az eredeti ellipszoid tengelyei?
- Miért kapjuk így a tengelyek félhosszát?
- Hogy lehet mindezt bizonyítani?

Dualitás és Chasles szerkesztése a síkon

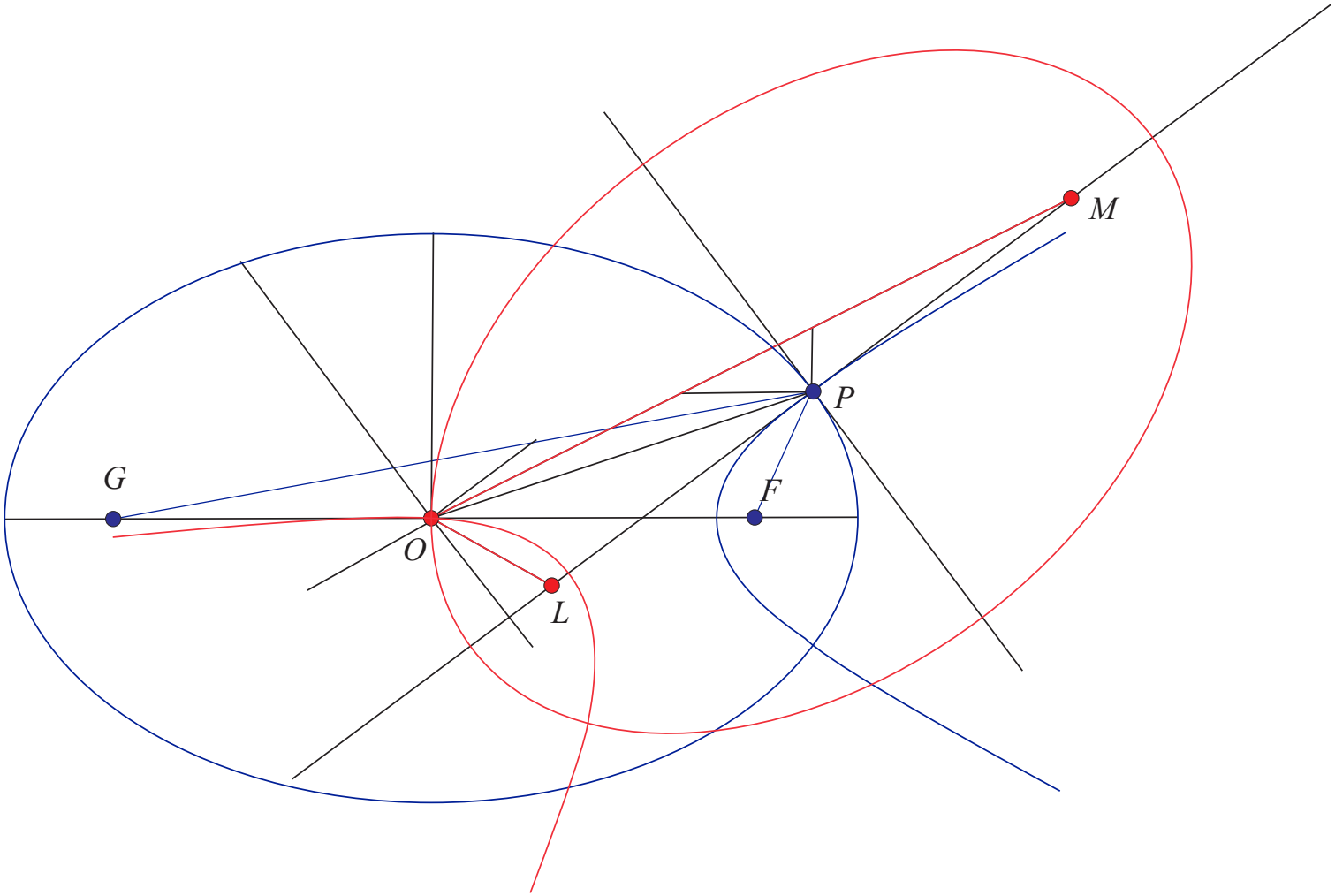

Az ellipszis fokális definíciója

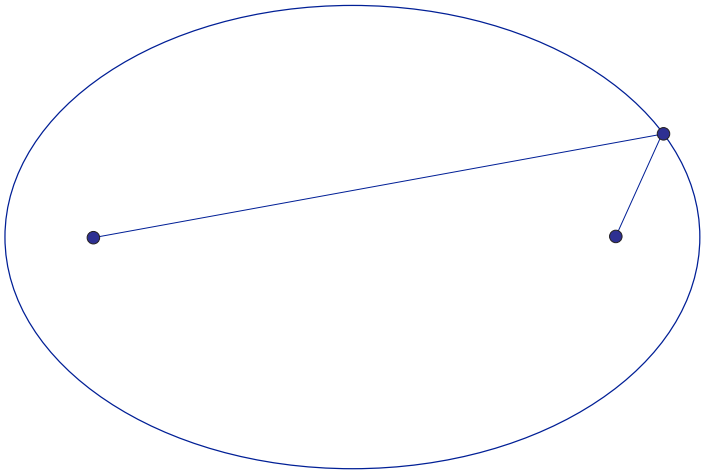

$$|PF_1| + |PF_2| = 2a$$

Otto Staude és az ellipszoid

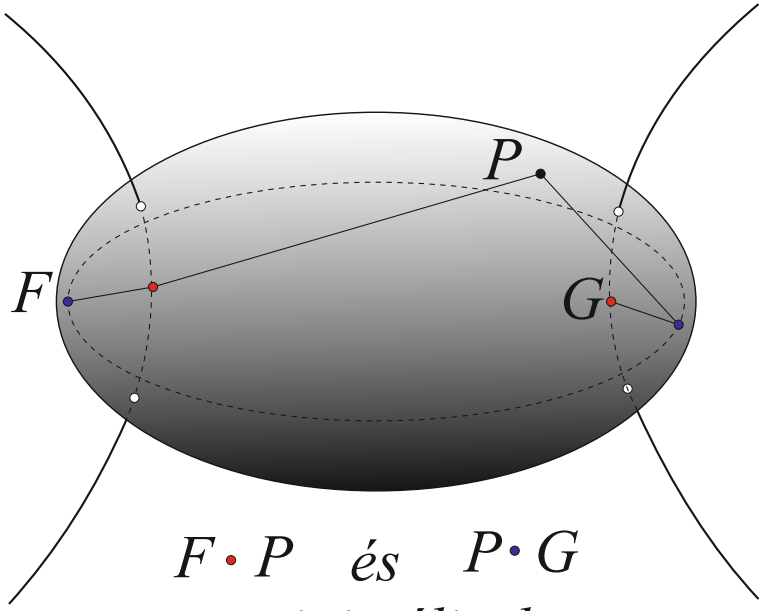

$F \cdot P$ *és* $P \cdot G$

minimálisak

$$|F\cdot|+|\cdot P|+|P\cdot|+|\cdot G|=\text{konstans}$$

A XIX.századi irodalom:

- Chasles, M.: Aperçu historique sur l'origine et le développement des méthodes en géométrie, originally published by Hayez in Bruxelles 1837.
- MacCullagh, J.: Collected works, Hodges, Figgis and Co., 1880.
- Salmon, G.: A treatise on the analytic geometry of three dimension. (Fourth Edition) Hodges, Figgis and Co., 1882.
- Staude, O.: Die Focaleigenschaften Der Flachen Zweiter Ordnung, Leipzig, Teubner, (1896)

A XX.-XXI. századi irodalom:

- Sommerville, D. M. Y.: Analytical geometry of three-dimensions. Cambridge University Press, 1939.
- Hilbert, D., Cohn-Vossen, S.: Anschauliche Geometrie, Chelsea Publishing Company, 1952.
- Berger, M.: Geometry I-II, Springer, 1996.
- Glaeser, G, Stachel, H., Odehnal, B.: The Universe of Conics, SpringerSpektrum, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2016.
- G. Horváth, Á, Prok, I.: *On the constructibility of the axes of an ellipsoid. (The construction of Chasles in practice)* Manuscript 2017.
- G. Horváth, Á: *On confocal quadrics.* `https://arxiv.org/abs/1707.01233`.

n-dimenziós definíciók

- Nem-elfajuló másodrendű felület: $\sum_{i=1}^{n} \varepsilon_i \frac{x_i^2}{a_i^2} = 1$
- Konfokális másodrendű felületek: $\sum_{i=1}^{n} \frac{x_i^2}{a_i^2 - \lambda} = 1,\ -\infty < \lambda < a_1^2$
- A k-adik fokális másodrendű felület: $\sum_{\substack{i=1 \\ i \neq k}}^{n} \frac{x_i^2}{a_i^2 - a_k^2} = 1$
- Egy konfokális rendszer n-szeres fedését adja a térnek:
  $0 = \sum_{i=1}^{n} x_i'^2 \prod_{j \neq i} (a_j^2 - \lambda) - \prod_{i=1}^{n} (a_i^2 - \lambda) =: f(\lambda)$
  A megoldást adó $-\infty < \lambda_1 < a_n^2 < \lambda_2 < a_{n-1}^2 < \ldots < a_2^2 < \lambda_n < a_1^2$ rendszer koordinátázza a pontot.

Konfokális másodrendű felületek a térben

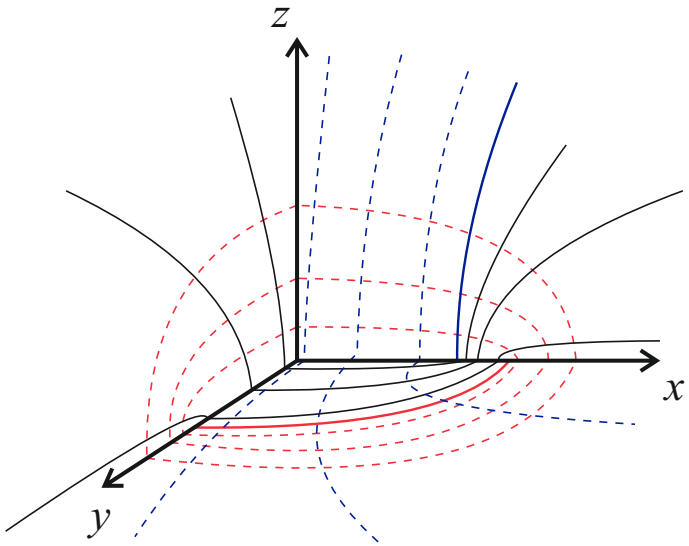

A koordináták nívó felületei

Amit Chasles tudott a térben...

- Az ellipszoid egy pontját tartalmazó konfokálisok normálisai egy ortogonális rendszert adnak.
- Az ellipszoid egy pontja definiál egy duális, az origón keresztülhaladó konfokális rendszert úgy, hogy ezek tengelyei az eredeti rendszer pontbeli normálisai, a félhosszak 3x3-es mátrixa pedig az eredeti félhosszrendszer mátrixának a transzponáltja.
- Az origó csúcsú a duális rendszer fokális kúpszeletein áthaladó fokális kúpok tengelyei az eredeti rendszer tengelyei, így a két fokális kúp közös tengelyeit kell meghatározni
- A fokális kúpok közös alkotói meghatározzák a tengelyeket és a hiányzó féltengely hosszakat is...

n-dimenziós állítások

$$x_i'^2 = \frac{\prod_{j=1}^{n} \left(a_i^j\right)^2}{\prod_{\substack{j=1 \\ i \neq j}}^{n} \left(\left(a_i^i\right)^2 - \left(a_j^i\right)^2\right)} \text{ for all } i.$$

Theorem

With the point x' as the centre n confocals may be described having the n tangent hyperplanes for principal planes and intersecting in the centre of the original system of surfaces. The axes of the new system of confocals are $a_1^1, a_1^2, \ldots, a_1^n$, $a_2^1, a_2^2, \ldots a_2^n \ldots a_n^1, a_n^2, \ldots a_n^n$. The n tangent hyperplanes of the new (dual) system are the n principal planes of the original system.

Theorem

Let x' be any point of the space and denote by $C_k(x')$ the cones with apex x' and generators through the focal quadric C_k. Then there are an orthogonal system of lines $l_1, \ldots, l_n$ through x' which elements are the common axes of the focal cones. The magnitudes of the axes corresponding to the same line are dependent from k, more precisely the signed and squared lengths of the semi-axes of $C_k(x')$ are $\{(a_k^i)^2 : i = 1, \ldots, n\}$.

Theorem

$(n-1)$ cones having a common vertex x envelope the $(n-1)$ focal quadrics (of distinct types). The length of the intercept made on one of their common edges by a hyperplane through the origin parallel to the tangent hyperplane to a confocal through x is equal to the major semi-axis of the given confocal.

$$x^2 = \frac{a^2 (a')^2}{a^2 - b^2} \qquad y^2 = \frac{b^2 \ (b')^2}{(b')^2 - (a')^2}$$

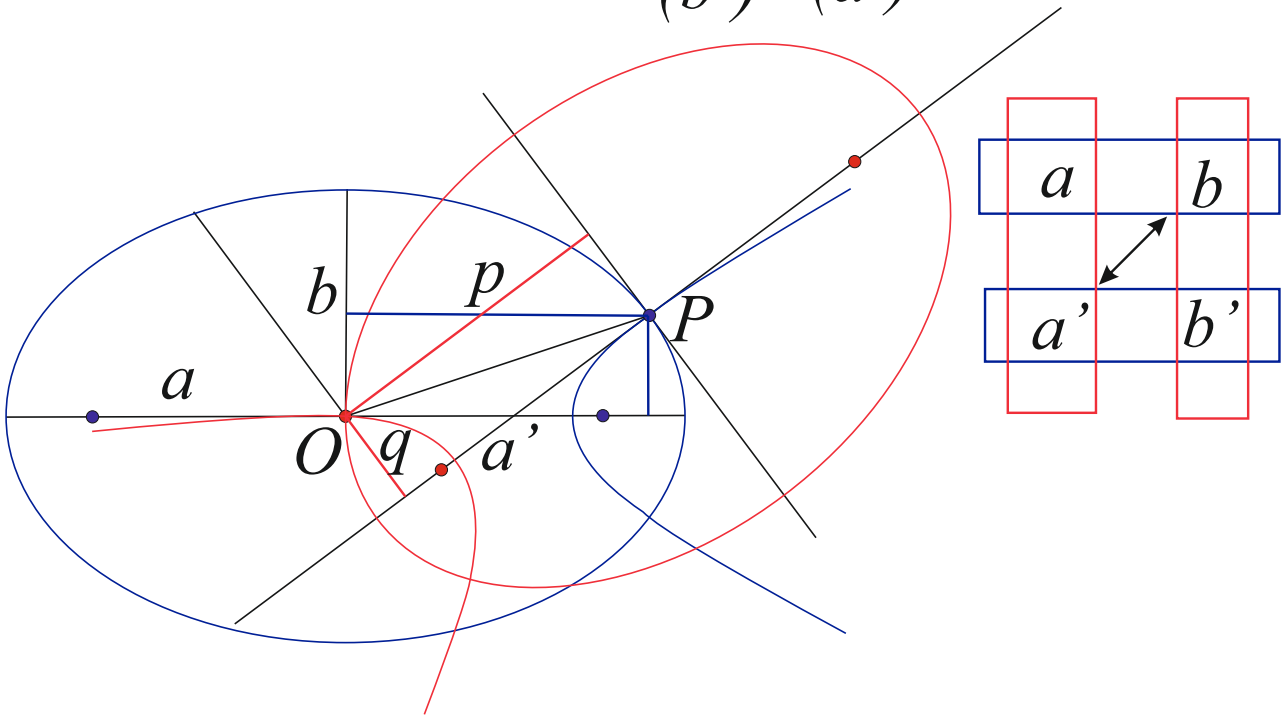

$$p^2 = \frac{a^2 b^2}{a^2 - (a')^2} \qquad q^2 = \frac{(a')^2 (b')^2}{(a')^2 - a^2}$$

Az állítás:

Theorem

Let P be a point of the ellipsoid $\mathcal{E}$ given by the canonical form

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} + \frac{z^2}{c^2} = 1.$$

Denote by $F_1 = (-\sqrt{a^2 - c^2}, 0, 0)^T$ the left focus of the focal hyperbola of the confocal quadrics defined by the given ellipsoid and $G_2 = (\sqrt{a^2 - b^2}, 0, 0)^T$ is the right focus of the focal ellipse of the same system. Then the sum of the shortest length of the broken line F_1HPEG_2 where H is a point of the focal hyperbola and E is a point of the focal ellipse is equal to $2a + \sqrt{a^2 - c^2} - \sqrt{a^2 - b^2}$ hence it is independent from the position of P on the ellipsoid.

Geometriai lemmák

Lemma

Assume that H_1 and H_2 are two points on the same branch (on the different branches) of the focal hyperbola and E is any point of the focal ellipse. Then the difference $|H_1E| - |EH_2|$ (the sum $|H_1E| + |EH_2|$) of the lengths of the edges of the broken line H_1EH_2 is independent from the position of E. Similarly if E_1 and E_2 are two points on the focal ellipse then the difference $|E_1H| - |HE_2|$ of the broken line E_1HE_2 is independent from the position of H in the focal hyperbola.

1.Lemma

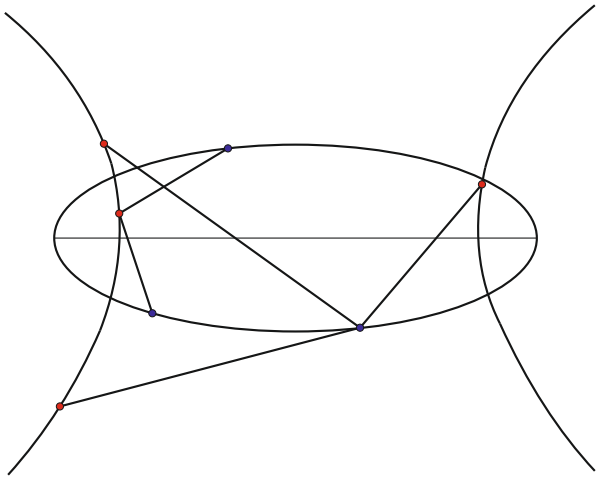

Lemma

If P is any point of the space and l is a common transversal of the focal conics through P with points of intersection $E \in C_3 \cap l$ and $H \in C_2 \cap l$ for which E separates P and H (for which H separates P and E). Then for any point H_1 (E_1) on the same branch of the focal hyperbola (of the focal ellipse) as H is, the minimal length of the broken line PFH_1 (PFE_1) from P to H_1 (E_1) through a point F of the focal ellipse (of the same branch of the focal hyperbola as H) attend at the point E (H).
If P separates the two points of intersection, then we have the inequality $|PE| - |EH_1| \leq |PF| - |FH_1|$.

2.Lemma

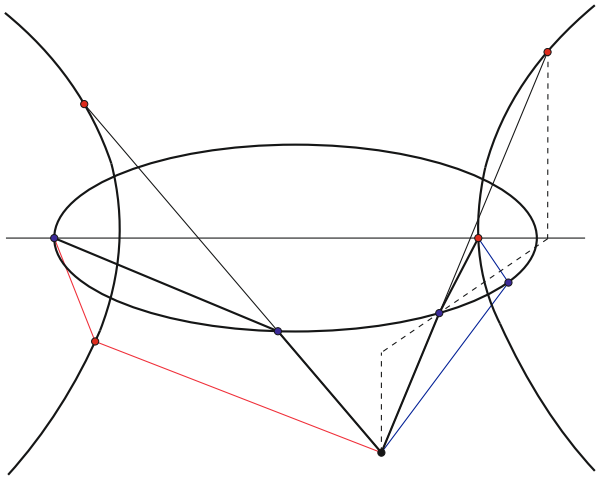

A tétel bizonyítása

- Az ellipszoidot a λ, μ, ν koordinátarendszerben $\lambda = konst.$ adja meg.
- Használjuk a duális konfokális rendszerre vonatkozó felírását a fokális kúpok közös alkotóinak, mindent az ellipszoid koordinátákkal fejezünk ki.
- Kiszámítjuk és alkalmazzuk a duális koordinátarendszerről az eredetire való áttérés egyenleteit. Így kapjuk meg a közös alkotók fokális kúpszeleteken levő pontjait.
- Felírjuk a szükséges távolságok összegeit, minden λ, μ, ν-vel van kifejezve. μ, ν kiesik $\lambda = konst.$ az ellipszoidon, kész.

Köszönöm a figyelmet!